

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشکده اصول الدین

پایان نامه کارشناسی ارشد الهیات - علوم قرآن و حدیث

موضوع

بررسی انطباق احادیث شیعه بر احادیث نبوی (ص) در آیات الاحکام

استاد راهنما

آقای دکتر مجید معارف

۱۳۸۲ / ۱۰ / ۳۰

۱۳۸۲ / ۱۰ / ۳۰

استاد مشاور

آقای استاد علی اکبر غفاری

سوز اطلاعات و آرزو علمی بزرگ
تمت در آرزو

نگارش

معصومه دولت آبادی

سال تحصیلی ۱۳۷۷ - ۱۳۷۶

۸۸۱۳۸

بسمه تعالی

تقدیر و سپاس

با حمد و سپاس به پیشگاه مقدس ربوبی، که هر چه هست از اوست و همه

جلوهٔ اوست

با سلام و درود به محضر مقدس سیدالانبیاء؛ فخرالاولیاء؛ محمد مصطفی

صلوات الله علیه و اهل بیت عصمت و طهارتش خصوصاً آن عزیز منتظر، آن

طیب درد آشنا؛ آن سلاله انبیاء و اولیاء؛ امام زمان عجل الله تعالی فرجه

الشریف

به مصداق "من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق" برخوردار و واجب می‌دانم از

اساتید معظم خویش خصوصاً جناب استاد علامه سید مرتضی عسگری،

جناب آقای دکتر مجید معارف و جناب آقای استاد علی اکبر غفاری که در

راهنمای این حقیر قبول زحمت فرمودند، نهایت تقدیر و تشکر خود را ابراز

نمایم و برای ایشان از پیشگاه خداوند سبحان طلب توفیق بیشتر در نشرو

احیای فرهنگ اسلام را می‌نمایم.

تقديم به محضر مقدس:

سيده كائنات

مظهر عصمت و طهارت

شهيدة سنكر امامت

مام پدر؛ پاره تن پیامبر

همتای مظهر العجائب

عطية الهی

راضیه مرضیه

۱۳۸۲ / ۱۰ / ۳۰

صديقه طاهره

زکيه محدثه

فاطمه الزهرا سلام الله عليها

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار.....
۵	بخش اول - مبانی نظری انطباق احادیث شیعه بر احادیث نبوی.....
۷	فصل اول - عصمت اهل بیت (ع) در قرآن.....
۷	الف) آیه تطهیر.....
۱۳	بحث روایی آیه تطهیر.....
۱۵	تعمیم اهل بیت به ائمه اثنی عشر.....
۱۹	ب) انه لقرآن کریم فی کتاب مکنون لایمسه الا المطهرون.....
۲۴	ج) انی جاعلک للناس اماماً.....
۲۶	د) آیه اولوالامر.....
۳۱	نتیجه.....
۳۲	فصل دوم - کیفیت علم ائمه اطهار(ع).....
۳۳	۱ - منشأ توارث.....
۴۰	۲ - منشأ قرآنی.....
۴۲	۳ - منشأ غیبی - (ارتباط با عالم غیب).....

- ۴۹ ..... پاسخ به یک اشکال در رابطه با علم امامان
- ۵۲ ..... دفع شبهه غلات
- ۵۴ ..... عقاید غلات
- ۵۵ ..... چگونگی برخورد ائمه اطهار (ع) با غلات
- ۶۱ ..... دانش عمیق ائمه نسبت به قرآن و سنت
- ۶۲ ..... الف) آیات قرآنی در شأن مقام علمی علی (ع)
- ۶۶ ..... ب) بیانات آشکار رسول خدا (ص) درباره علم علی (ع)
- ۶۸ ..... ج) سخنان علی (ع) درباره مقام علمی خویش
- ۷۱ ..... د) اقرارهای صحابه به مقام علمی علی (ع)
- ۷۳ ..... ج) علی (ع) بنیانگذار علوم اسلامی
- ۷۵ ..... ه) نهج البلاغه شاهد زنده و گویای علم علی
- ۷۵ ..... ز) دانش فرزندان علی
- ۸۵ ..... نتیجه
- ۸۷ ..... فصل سوم - برخورداری از کتاب علی (ع) (جامعه)
- ۸۸ ..... - بررسی کتاب جامعه
- ۹۰ ..... - محتوای کتاب جامعه

- ۹۵ ..... اسناد و مدارک جامعه
- ۹۶ ..... بررسی جامعه در کتب اهل سنت
- ۹۹ ..... نتیجه
- ۱۰۱ ..... فصل چهارم - استننان به سنت نبوی در سیره اهل بیت (ع)
- ۱۰۱ ..... الف) دوران قبل از صادقین علیهما السلام
- ۱۰۷ ..... ب) دوران صادقین علیهما السلام
- ۱۰۷ ..... ۱ - مقابله با اصحاب رای و قیاس
- ۱۱۴ ..... ۲ - استناد دادن حکم به رسول خدا (ص)
- ۱۱۵ ..... ۳ - مناظره‌ها و احتجاجات
- ۱۱۸ ..... نتیجه
- ۱۲۰ ..... فصل پنجم - عدم نیاز امامان به ذکر سند و مشایخ حدیثی
- ۱۲۲ ..... نتیجه
- ۱۲۵ ..... بخش دوم - بررسی مصداقی انطباق احادیث شیعه بر احادیث نبوی (ص)
- ۱۲۷ ..... فصل اول - بررسی روایی مسئله بسمله
- ۱۲۸ ..... ۱ - روایات شیعه در جزئیت بسمله
- ۱۳۱ ..... ۲ - روایات اهل سنت در جزئیت بسمله

- الف) روایات موافق با جزئیت بسمله ۱۳۱
- ب) روایات مخالف با جزئیت بسمله ۱۳۳
- بررسی روایات مخالف با جزئیت بسمله..... ۱۳۴
- دلائل دیگر از قائلین به عدم جزئیت بسمله و بررسی آنها ۱۳۶
- بررسی اقوال ذکر شده ۱۳۸
- بررسی قول اول ۱۳۸
- بررسی قول دوم ۱۳۹
- بررسی قول سوم ۱۴۰
- بررسی قول چهارم ۱۴۱
- بررسی قول پنجم ۱۴۱
- سیره و سنت رسول خدا(ص) در مورد قرائت بسمله ۱۴۲
- وجود بسمله در تمام مصاحف ۱۴۴
- منشأ تناقض روایات مخالف با جزئیت بسمله ۱۴۶
- نتیجه ۱۴۹
- فصل دوم - بررسی روایات وضو در مسح پا ۱۵۱
- ۱ - روایات شیعه درباره وضو ۱۵۲

- ۲ - روایات اهل سنت درباره وضو..... ۱۵۵
- الف) روایات مخالف با شیعه ۱۵۶
- ب) روایات موافق با شیعه ۱۵۸
- بررسی منشأ اختلاف فریقین درباره وضو..... ۱۶۰
- نظر شیعه در اعراب کلمه ارجلکم ۱۶۱
- نظر اهل سنت در اعراب کلمه ارجلکم ۱۶۲
- نقد و بررسی قول اول ۱۶۵
- نقد و بررسی قول دوم ۱۶۶
- نقد و بررسی قول سوم ۱۶۷
- نقد و بررسی قول چهارم ۱۶۸
- مقایسه روایات فریقین و نتیجه‌گیری ۱۷۰
- نتیجه ۱۷۲
- فصل سوم - بررسی روایی متعه حج ۱۷۴
- حج تمتع ۱۷۴
- حج افراد و قرآن ۱۷۵
- محل اختلاف روایات متعارض ۱۷۷

- ۱ - روایات شیعه در متعه حج ۱۷۹
- ۲ - روایت اهل سنت در متعه حج ۱۸۳
- الف) روایات موافق با شیعه ۱۸۴
- ب) روایات مخالف با شیعه ۱۹۰
- بررسی احادیث مخالف ۱۹۱
- انگیزه عمر از جلوگیری از عمره تمتع ۱۹۴
- بررسی استدلال اول عمر (استدلال به قرآن) ۱۹۹
- بررسی استدلال دوم عمر (استدلال به سنت) ۱۹۹
- بررسی استدلال سوم عمر (حفظ احترام حج) ۲۰۰
- بررسی استدلال چهارم عمر (مسئله اقتصادی حج) ۲۰۱
- حق اجتهاد عمر ۲۰۳
- فصل چهارم - بحث روایی متعه النساء ۲۰۷
- ازدواج موقت در فقه ۲۰۸
- ۱ - روایات شیعه درباره ازدواج موقت ۲۱۰
- ۲ - روایات اهل سنت در باره ازدواج موقت ۲۱۳
- الف) روایات موافق با حلیت ازدواج موقت ۲۱۳

- (ب) روایات مخالف با حلیت ازدواج موقت ۲۱۷
- نسخ آیه متعه با آیات دیگر ۲۱۷
- نسخ آیه متعه با سنت رسول خدا (ص) ۲۱۹
- الف) بررسی نظریه نسخ آیه متعه در قرآن ۲۲۲
- ۱ - عدم نسخ آیه متعه با آیه ازدواج دائم و ملک یمین ۲۲۳
- ۲ - عدم نسخ آیه متعه با آیات ارث ۲۲۴
- ۳ - عدم نسخ آیه متعه با آیه تحریم ۲۲۶
- ۴ - عدم نسخ آیه متعه با آیه تعدد زوجات ۲۲۷
- (ب) بررسی نظریه نسخ آیه متعه با سنت ۲۲۹
- ۱ - بررسی روایت اول و چهارم ۲۲۹
- ۲ - بررسی روایت دوم ۲۳۰
- ۳ - بررسی روایت سوم و هفتم ۲۳۰
- ۴ - بررسی روایت پنجم ۲۳۱
- ۵ - بررسی روایت ششم و هفتم ۲۳۱
- دلائل عدم نسخ آیه متعه با سنت رسول گرامی اسلام (ص) ۲۳۳
- انگیزه عمر از نهی ازدواج موقت ۲۳۹

پیشگفتار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ - الحمد لله رب العالمین؛ الصلاة والسلام علی محمد و آله
الطیبین الطاهرین المعصومین

الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله.

مراجع چهارگانه شناخت عقاید و احکام اسلام عبارت است از قرآن؛ سنت و عقل و
اجماع. دومین و بهترین مرجع شناخت اسلام و عقاید و احکام آن؛ سنت رسول خدا (ص)
است. حجیت سنت را خداوند در قرآن تصریح نموده آنجا که می فرماید: "ما ینطق عن الهوی
ان هو الا وحی یوحی." و باز می فرماید: "ما اتاکم الرسول فخذوه و مانهاکم عنه فانتهوا."
به اعتقاد شیعه سنت اوصیای رسول خدا (ص) یعنی ائمه اطهار علیهم السلام نیز حجّت
است. در حجیت سنت ائمه معصومین علیهم السلام دلیلهای بسیاری است. از جمله
می توان: آیه سی و سوم از سوره احزاب (آیه تطهیر) و آیه هفتاد و نهم از سوره واقعه (لایمسه
الا المطهرون) و آیه اولوالامر و آیه مباحله و... را نام برد. علاوه بر قرآن در حجیت سنت ائمه
معصومین؛ سخنان بسیاری از رسول اکرم (ص) رسیده است از جمله: "حدیث ثقلین"؛
"حدیث غدیر خم"؛ "حدیث سفینه" و "حدیث منزلت" بنابراین همانگونه که سنت
رسول خدا (ص) واجب الاطاعة است پیروی از سنت معصومین علیهم السلام نیز واجب
است.

فریقین بر این باور هستند آنچه از رسول خدا (ص) به آنها برسد پیروی از آن واجب و مطاع

است. شیعه سنت رسول... (ص) را از طریق افراد معصوم که از هرگونه گناه و خطا و نسیان مصون هستند دریافت می‌دارد و اهل تسنن سنت رسول... (ص) را از طریق صحابه دریافت می‌دارند و صحابه را عادل می‌شمارند در صورتی که بعضی از بزرگان و دانشمندان اهل سنت در عدالت صحابه شک کرده‌اند از طرفی دیگر؛ باید گفت صرف عدالت؛ ضمانت از گناه سهو و نسیان و خطا نمی‌کند.

از مسائل قابل توجه در ارزش گذاری حدیث شیعه؛ بررسی میزان رابطه آن با سیره رسول خدا (ص) است و این مسئله از آنجا مطرح می‌شود که در کتب حدیثی شیعه غالب روایات به یکی از امامان ختم شده ولی آنان از طریق آباء و اجداد یا از طریق دیگر؛ این روایات را به رسول خدا (ص) اسناد نمی‌دهند. در صورتی که احادیث صحیح و قطعی الصدور شیعه؛ از نظر کیفیت؛ انطباق کامل با سنت نبوی دارد و بالعکس هرگونه دوری و فاصله از تفکر اهل بیت علیهم السلام؛ به همان نسبت دوری و جدایی از سیره رسول خدا (ص) را در بردارد. ما در این رساله در پی اثبات مسئله انطباق احادیث ائمه معصومین (ع) بر احادیث نبوی (ص) هستیم این عقیده را در دو بخش مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم. در بخش اول از نظر مبنایی و اصولی و منطقی از طرق ذیل اثبات شده است که دیدگاه و نظر ائمه معصومین (ع) همان دیدگاه و نظر رسول خدا (ص) است:

فصل ۱ - عصمت اهل بیت علیهم السلام در قرآن و روایات رسول اکرم (ص)

فصل ۲ - ملاحظه کیفیت علم امامان شیعه

فصل ۳ - برخورداری امامان شیعه از نسخه جامعه یا کتاب علی (ع)

فصل ۴ - استناد به سنت نبوی در سیره اهل بیت علیهم السلام

فصل ۵ - بی نیازی امامان از نظر اسناد و داشتن مشایخ حدیثی

در بخش دوم به کار مصداقی پرداخته شده است و نمونه هایی از احادیث ائمه اطهار علیهم السلام در پاره‌ای از موضوعات آورده‌ایم و سپس در همان موضوعات احادیث موافق و مخالف اهل تسنن با شیعه را ارائه کرده‌ایم. آنگاه این احادیث را بر کتاب خدا و سنت پیامبر اکرم (ص) عرضه نموده‌ایم و دلایل هر دو دسته را نیز ذکر کردیم تا مشخص شود کدام دسته از

احادیث با قرآن و سنت اجماعی رسول خدا(ص) موافق است. بخش دوم نیز در چهار فصل تنظیم شده است. و لازم است مجدداً یادآوری شود که در این بخش تنها به مقایسه محدودی بین روایات شیعه و سنی پرداخته شده است و این مقایسه می تواند در موضوعات مختلف فقهی و اعتقادی در سطح جوامع حدیثی شیعه و سنی پی گیری شود.

اما موضوعاتی که ما در بخش دوم به بررسی آن پرداخته ایم از این قرارند:

فصل ۱ - بررسی روایی مسئله بسمله

فصل ۲ - بررسی روایات وضو در مسح پا

فصل ۳ - بررسی روایی متعه حج

فصل ۴ - بررسی روایی متعه نساء (ازدواج موقت)

بخش اول

مبانی نظری انطباق احادیث شیعه بر احادیث نبوی.